

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.5.26>

ЛИСИЙ Г.В.

ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ НСРД ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СПІВРОБІТНИКАМИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**CONDUCTING CERTAIN COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS DURING THE INVESTIGATION OF ACCEPTING AN OFFER, PROMISE, OR RECEIVING AN UNDUE BENEFIT BY OFFICIALS OF THE CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE**

У статті досліджено особливості проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди співробітниками митної служби України. Обґрунтовано, що результативність документування корупційних проявів у митній сфері значною мірою залежить від належного планування НСРД, своєчасного визначення їх підстав і мети, а також узгодження дій слідчого та оперативних підрозділів із процесуальним керівництвом прокурора. Проаналізовано типові ризики та проблеми застосування таких заходів, як аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, спостереження за особою, річчю або місцем, контроль за вчиненням злочину, а також негласне отримання зразків для порівняльного дослідження. Визначено ключові вимоги до забезпечення допустимості й належності доказів: дотримання законності та пропорційності втручання, мінімізація ризиків провокації, і своєчасна процесуальна реалізація результатів НСРД. Запропоновано напрями удосконалення практики проведення НСРД у кримінальних провадженнях щодо неправомірної вигоди в митній службі, зокрема через покращений алгоритм взаємодії слідчого й оперативних підрозділів та посилення внутрішніх антикорупційних процедур.

Ключові слова: НСРД, негласні слідчі (розшукові) дії, неправомірна вигода, митна служба, корупційні правопорушення, документування, допустимість доказів, контроль за вчиненням злочину.

The article examines the features of conducting certain covert investigative (search) actions (CIA) during the investigation of criminal offenses related to the acceptance of an offer, promise or receipt of an illegal benefit by employees of the customs service of Ukraine. It is substantiated that the effectiveness of documenting corruption manifestations in the customs sphere largely depends on the proper planning of CIA, timely determination of their grounds and purpose, as well as coordination of the actions of the investigator and operational units with the procedural leadership of the prosecutor. Typical risks and problems of applying such measures as audio and video surveillance of a person, removal of information from electronic communication networks, surveillance of a person, thing or place, control over the commission of a crime, as well as covert receipt of samples for comparative research are analyzed. Key requirements for ensuring the admissibility and appropriateness of evidence are determined: compliance with the legality and proportionality of intervention, minimization of risks of provocation, and timely procedural implementation of CIA results. Directions for improving the practice of conducting NSR in criminal proceedings regarding illicit gain in the customs service

are proposed, in particular through an improved algorithm of interaction between the investigator and operational units and strengthening internal anti-corruption procedures.

Key words: *NSR, covert investigative (search) actions, illicit gain, customs service, corruption offenses, documentation, admissibility of evidence, control over the commission of a crime.*

Постановка проблеми. Україна сьогодні перебуває в стані безперервних трансформацій: переосмислюється архітектура економічних відносин, з'являються нові власники й політичні актори, змінюються базові цінності, спосіб життя та усталені традиції. У перші десятиліття XXI століття, в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції, перед державою постає широкий спектр викликів і загроз, серед яких – зростання організованої та «професійної» злочинності. Ефективність протидії їм ускладнюють політична турбулентність, незавершеність економічних реформ, масштабні міграційні процеси й маргіналізація частини населення, спричинені тривалою збройною агресією, та інші об'єктивні чинники [11, с. 8].

Сучасні пріоритети діяльності Служби безпеки України включають протидію латентній, організованій, міжрегіональній та етнічній злочинності. За таких умов Україна опиняється у фокусі інтересів транснаціональних кримінальних мереж, зокрема у сферах легалізації (відмивання) доходів, торгівлі людьми, незаконного обігу зброї та потоків нелегальної міграції, що і підтверджує актуальність обраної тематики.

Метою статті є визначення основних аспектів проведення окремих НСРД під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди співробітниками митної служби України.

Стан дослідження. На цьому тлі особливої ваги набуває правовий аналіз окремих негласних слідчих (розшукових) дій у провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди співробітниками митної служби України, а також оновлення національного законодавства в цій сфері. До проблематики проведення НСРД під час розслідування таких злочинів зверталися українські та зарубіжні науковці: М. С. Горин, С. О. Кібальний, С. О. Павленко, В. Г. Севрук, Ю.М. Черноус, С.С. Чернявський, М. М. Яцишин. Вагомий внесок у криміналістичне забезпечення розслідувань, що ведуться організованими групами, належить В. А. Журавлю, В. О. Коноваловій, В. Ю. Шепітьку. Водночас протидія корупційним правопорушенням у митній сфері вимагає окремих, спеціально налаштованих підходів як від науки, так і від практиків.

Виклад основного матеріалу. Найвний науковий доробок із цієї проблематики переважно зосереджується на кримінально-правовій характеристиці складів та фрагментарних аспектах явища; комплексного, системного дослідження саме корупційних проявів у митній службі в українській науці досі бракує [2, с. 17]. Такий цілісний аналіз дозволяє, з одного боку, виокремити найбільш релевантні напрацювання, що становлять теоретичну основу предмета дослідження, а з іншого – окреслити «білі плями», залишені поза увагою попередників, у контексті соціально-економічних, політичних, нормативно-правових і криміногенних факторів.

Як слушно підкреслює В. Г. Севрук, практична цінність дослідження полягає в тому, щоб надати правоохоронним органам, які протидіють прийняттю пропозиції, обіцянки або одержанню неправомірної вигоди в митній службі, цілісне уявлення про феномен і інструменти його нейтралізації. Накопичений оригінальний емпіричний матеріал, своєю чергою, створює підґрунтя для подальших теоретичних розвідок і удосконалення практик розслідування [11, с. 78].

Розслідування таких правопорушень в Україні ускладнюється їх організованим характером, високим рівнем конспірації, а також обізнаністю правопорушників із вразливостями системи охорони та перетину державного кордону (окремі ділянки, пункти пропуску тощо) [2]. Додатково проблема різко загострилася як для України, так і для Європи в умовах збройної агресії РФ.

Ефективність розслідування фактів прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди працівниками митної служби безпосередньо залежить від грамотно спланованого комплексу НСРД.

Перелік таких дій вичерпно наведений у главі 21 КПК України. До них належать:

- аудіо- та відеоконтроль особи (ст. 260 КПК);
- накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК);
- огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК);
- зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК): контроль телефонних розмов і зняття даних з каналів зв'язку;

- зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома власника/володільця/утримувача:
  - з обмеженим доступом або з подоланням логічного захисту (ч. 1 ст. 264 КПК);
  - з відкритим доступом, без подолання захисту (ч. 2 ст. 264 КПК);
  - обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння (ст. 267 КПК);
  - встановлення місцеперебування радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК);
  - спостереження у публічно доступних місцях: за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК);
  - моніторинг банківських рахунків (ст. 269-1 КПК);
  - аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК);
  - контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК): контрольоване постачання, контрольована/оперативна закупка, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки злочину;
  - виконання спеціального завдання щодо викриття діяльності організованої групи/злочинної організації (ст. 272 КПК);
  - негласне отримання зразків для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК) [15].

Проводити НСРД має право слідчий у межах свого провадження, а також уповноважений оперативний підрозділ – за його дорученням. Підстави і процедури детально регламентовано статтями 246–275 КПК України; недотримання цих вимог призводить до визнання отриманих доказів недопустимими [6]. Узагальнюючи, Є. Д. Скулиш визначає НСРД як дії з одержання або перевірки доказової інформації у конкретному кримінальному провадженні, факт і методика проведення яких не підлягають розголошенню [13, с. 109].

В.О. Черков і О.М. Чистолінов дійшли висновку, що НС(Р)Д фактично майже збігаються з оперативно-розшуковими заходами, які виконують уповноважені оперативні підрозділи. Ключова, по суті, відмінність – у суб'єкті проведення (слідчий vs. оперативний підрозділ) і, відповідно, у процесуальному статусі дії (слідча дія проти ОРЗ). Дослідники також виокремлюють характерні риси НС(Р)Д: їх орієнтація на одержання чи перевірку доказів; спеціальний суб'єкт; необхідність збереження таємниці факту й методів; особлива процедура ухвалення рішення про проведення та використання результатів [14].

Разом із тим, попри подібність підходів, більшість НС(Р)Д, на відміну від ОРД, проводяться виключно в межах кримінального провадження і переважно щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Винятки становлять встановлення місцеперебування радіоелектронного засобу та виконання спеціального завдання щодо викриття діяльності організованої групи/злочинної організації (ст. 268 і 272 КПК) [12, с. 18].

Запровадження КПК України 2012 року актуалізувало необхідність додаткового опрацювання питань документування злочинів у межах кримінального провадження [9, с. 22].

Першою розглянемо НС(Р)Д «обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи» (ст. 267 КПК). Її зміст – у таємному проникненні слідчого чи уповноваженої особи без відома власника/володільця (у тому числі під легендою або з використанням спецтехніки) до приміщення чи іншого володіння для встановлення технічних засобів аудіо-/відеоконтролю або безпосереднього виявлення й фіксації слідів злочину, огляду, вилучення/копіювання документів і речей, виявлення розшукуваних осіб тощо – з метою досягнення цілей провадження.

Оскільки таке обстеження часто поєднується з іншими НС(Р)Д, перед його проведенням потрібна ретельна підготовка: чітко визначити цілі й завдання; підібрати сили та засоби; розподілити ролі залучених осіб; визначити оптимальний час; провести саме обстеження (за потреби – разом із монтажем технічних засобів для подальших НС(Р)Д); забезпечити нерозголошення факту та способів його виконання [5].

Наступна НС(Р)Д – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України). Вона охоплює два різновиди: контроль та зняття інформації з каналів зв'язку. Контроль телефонних розмов – це негласне спостереження, відбір і фіксація змісту телефонних розмов та інших сигналів (SMS, MMS, факси, модемний трафік тощо) із застосуванням спеціальних технічних засобів, у тому числі встановлених на телекомунікаційній інфраструктурі. Зняття інформації з каналів зв'язку передбачає приховане отримання, перетворення і фіксацію різних видів сигналів, що циркулюють мережами Інтернет та іншими мережами передачі даних, які поставлені під контроль.

За допомогою цієї НС(Р)Д можна встановити:

- факт передавання відомостей у режимі реального часу з фіксацією змісту, одержувача та кінцевого обладнання;

- дані про початок, закінчення і тривалість з'єднань, а також їхній зміст у реальному часі;
- зміст електронної пошти й SMS/MMS (як відкритих адресатом, так і ще не прочитаних);
- зміст телефонних розмов підозрюваного чи іншої причетної особи.

Ключовою передумовою організації такого зняття є точна ідентифікація абонента (споживача послуг зв'язку), насамперед його абонентського номера. Ефективність заходу визначається релевантністю зафіксованих переговорів/дій, у яких проявляються злочинні наміри: можна встановити місце, час, спосіб і форму передачі неправомірної вигоди за незаконне переправлення через державний кордон, уточнити/підтвердити домовленості, зафіксувати погрози у разі ненадання «винагороди», поради посадової особи щодо конспірації стосунків тощо.

Спостереження за особою, речю або місцем (ст. 269 КПК України) – це візуальне стеження для фіксації пересування, контактів, поведінки, перебування у певних локаціях, у тому числі з використанням спеціальних технічних засобів. Проведення здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, а у виняткових випадках може розпочинатися за постановою слідчого або прокурора. Захід застосовується під час розслідування тяжких чи особливо тяжких злочинів для пошуку, фіксації й перевірки даних про особу, її зв'язки, а також про конкретні речі чи місця у публічно доступних зонах; допускається застосування відеозапису, фотографування та спеціальної апаратури спостереження.

Відповідно до ч. 1–2 ст. 272 КПК України під час досудового розслідування тяжких і особливо тяжких злочинів відомості, речі та документи, важливі для провадження, можуть здобуватися особою, яка за законом виконує спеціальне завдання, діючи всередині організованої групи чи злочинної організації, або ж учасником такої структури, що конфіденційно співпрацює з органами розслідування. Проведення цього спеціального завдання як НС(Р)Д здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із забезпеченням таємниці щодо справжніх даних про таку особу [5].

Однією з форм взаємодії слідчих і оперативних підрозділів СБУ є доручення слідчого чи прокурора уповноваженому підрозділу на проведення або участь у проведенні НС(Р)Д.

Ефективна взаємодія слідчих та оперативників спирається на такі засади:

- неухильне дотримання закону, щоб усунути суб'єктивізм і залежність процесу від волі окремих осіб; ключові аспекти взаємодії мають бути врегульовані нормативно;
- ініціативність усіх учасників для швидкого й повного розслідування, при цьому провідну роль у ініціюванні взаємодії відіграє слідчий;
- безперервність і послідовність взаємодії стільки, скільки цього потребує справа, а не епізодичні дії;
- плановість як основа узгодженої роботи;
- поінформованість кожної сторони про можливості іншої, аби слідчий міг повною мірою залучати потенціал оперативних підрозділів [3, с. 155].

Ч. 1 ст. 41 КПК України визначає коло оперативних підрозділів, які за письмовим дорученням слідчого чи прокурора мають право виконувати НС(Р)Д у кримінальному провадженні. До них належать підрозділи органів внутрішніх справ, безпеки, органів, що контролюють додержання податкового та митного законодавства, Державної кримінально-виконавчої служби та Державної прикордонної служби [4].

Зазначені в ч. 1 ст. 41 КПК підрозділи входять до структури відповідних правоохоронних органів і наділені правом здійснювати ОРЗ. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» до них, зокрема в системі СБУ, належать: оперативні підрозділи контррозвідки, військової контррозвідки, захисту нацдержавності, спеціальні підрозділи з протидії корупції та організованої злочинності, оперативно-технічні, внутрішньої безпеки, оперативного документування, боротьби з тероризмом і захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів [7].

Порядок надання доручень підрозділам СБУ на проведення НС(Р)Д визначено Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженою спільним наказом ГПУ, МВС, СБУ, Адміністрації ДПСУ, Мінфіну та Мін'юсту № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012.

Залежно від характеру злочину, статусу фігуранта та інших обставин, слідчий за погодженням із керівником органу досудового розслідування може доручити виконання НС(Р)Д керівнику іншого правоохоронного органу – навіть якщо місце вчинення правопорушення не входить до його юрисдикції – за умови належного обґрунтування.

Якщо підставою для початку досудового розслідування стали матеріали ОРД, доручення на НС(Р)Д, як правило, надається тому оперативному підрозділу, який виявив злочин, з урахуванням його компетенції. Водночас слідчий/прокурор мають пам'ятати: зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж доручається виключно відповідним підрозділам СБУ [11].

Надаючи доручення оперативним підрозділам на проведення НС(Р)Д, слідчий і оперативники повинні діяти у постійній координації та спрямовувати всі ресурси на досягнення процесуальної мети. Зокрема, слідчий підрозділ забезпечує:

- контроль своєчасності та якості виконання письмових доручень у кримінальних провадженнях; у разі порушень – ініціює службові розслідування і пропонує заходи реагування до винних посадових осіб.

Начальник слідчого відділу, своєю чергою:

- координує роботу слідчих і оперативних підрозділів (карний розшук, протидія економічним злочинам, наркозлочинам тощо) територіального органу СБУ від моменту внесення відомостей до ЄРДР, забезпечує ефективне використання оперативної інформації та організовує розшук осіб, що переховуються;

- організовує і підтримує взаємодію слідчих з оперативниками під час виконання НС(Р)Д;
- на оперативних нарадах заслуховує звіти керівників оперативних підрозділів і слідчих щодо взаємодії, виконання доручень на НС(Р)Д та вживає заходів для усунення недоліків;

- перевіряє якість і строки виконання доручень на НС(Р)Д, узагальнює результати, а у випадку неналежного виконання ініціює застосування заходів впливу до відповідальних осіб [5].

Доручення слідчого на виконання НС(Р)Д підрозділами СБУ фактично означає проведення ними ОРД, спрямованої на здобуття доказів для подальшого використання у досудовому розслідуванні. Для досягнення цієї мети закон покладає на органи державної влади, підприємства, установи й організації всіх форм власності обов'язок сприяти оперативним підрозділам у виконанні їхніх завдань. За бажанням громадяни можуть оформити співпрацю письмовою угодою з гарантією конфіденційності; таку угоду укладають лише з дієздатною особою, а порядок її укладення визначає Кабінет Міністрів України.

Особи, залучені до виконання завдань ОРД, зобов'язані зберігати таємницю отриманих відомостей; її розголошення тягне відповідальність, окрім випадків повідомлення про незаконні дії, що порушують права людини. Водночас не допускається залучення до ОРД осіб, чия професійна діяльність пов'язана з обов'язком зберігати професійну таємницю (адвокати, нотаріуси, медики, священнослужителі, журналісти), якщо це вимагатиме розкриття конфіденційної професійної інформації.

Підсумовуючи: доручення слідчого відповідним оперативним підрозділам на проведення НС(Р)Д, з одного боку, прискорює досудове розслідування, а з іншого – залучає фахівців СБУ з належними навичками та технічними засобами для якісного виконання оперативно-розшукових заходів.

Під час виконання доручень слідчого чи прокурора співробітник оперативного підрозділу СБУ, наділений повноваженнями слідчого, зобов'язаний проводити НС(Р)Д у точній процесуальній формі, визначеній КПК України [3, с.123]. Тобто, отримавши повноваження слідчого, такий працівник діє процесуально самостійно; будь-яке втручання осіб, які не мають на це законних повноважень, заборонене. Органи державної влади й місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, посадові та інші фізичні особи повинні виконувати законні вимоги і процесуальні рішення слідчого.

Якщо під час виконання доручення слідчого оперативник СБУ встановлює обставини, що вимагають проведення обшуку в житлі чи іншому володінні для виявлення та фіксації даних про злочин, пошуку знаряддя або майна, здобутого злочинцем, чи встановлення місцеперебування розшукуваних осіб, він готує мотивований рапорт. Рапорт подається начальнику підрозділу для ухвалення рішення про проведення обшуку в порядку, визначеному КПК України. До рапорту додають відомості про приміщення (або його частину), де планується обшук, дані про власника та фактичного володільця, а також опис речей, документів чи осіб, які планується відшукати [1].

Сповідуюмо принцип «краще запобігти, ніж боротися з наслідками». Саме детермінаційні чинники істотно впливають на рішення організованих груп учиняти злочини, зокрема й на факти пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди працівниками митної служби України.

Тактичні завдання запобігання злочинам різноманітні й змінюються залежно від сукупності суб'єктивних та об'єктивних чинників, які й визначають алгоритм дій правоохоронців [15, с. 112]. Відповідно, причиною конкретного злочину вважають негативні явища й процеси,

що формують у правопорушника установку на протиправну поведінку, а умовами—ті обставини, за яких ця установка реалізується у вигляді злочину [8, с. 236]. З огляду на це держава має цілеспрямовано працювати з причинами та умовами, що сприяють незаконному переправленню осіб через державний кордон України: системно коригувати міграційну політику, залучати іноземних експертів до підготовки персоналу, оновлювати законодавство й запроваджувати сучасні методики протидії фактам пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди працівниками митної служби за участі СБУ.

Ефективна протидія злочинності в органах безпеки можлива лише за умови належної підготовки кадрів: слідчих і оперативників потрібно забезпечити актуальними теоретичними знаннями та практичними навичками з виявлення, документування і розслідування таких злочинів [10, с. 52]. Опитування показало: 72% співробітників оперативних підрозділів і 68% слідчих Нацполіції наполягають на регулярних тренінгах; 89% слідчих підтримують упровадження і використання методик розслідування діяльності організованих груп з незаконного переправлення осіб через кордон, запозичених у спеціалізованих органів іноземних держав.

Мережеві злочинні об'єднання, що фокусуються на корупційних зловживаннях у митній сфері, потребують специфічних організаційних і тактичних рішень для їх викриття. Як підкреслює С. О. Павленко, йдеться про напрям оперативно-розшукової діяльності, заснований на її теорії та перевірному практичному досвіді суб'єктів ОРД і спрямований на виконання завдань Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [10]. Ключовою вимогою до оперативних тактичних рішень є принцип наступальності: діяти швидко, раптово, активно, ініціативно, узгоджено та рішуче.

Висновки. Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що проведення НС(Р)Д у справах про прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди митниками виявив системні проблеми: нестача досвіду і часу (надмірне навантаження), слабка матеріально-технічна база, брак нових технологій і стандартизованих алгоритмів, недостатня координація між підрозділами НПУ та іншими правоохоронними органами, обмежена кількість тренінгів, а також відсутність дієвих міжнародних програм, апробованих за кордоном. Перспективним напрямом подальших досліджень є глибоке вивчення й адаптація іноземного досвіду протидії цим правопорушенням у митній службі.

Список використаних джерел:

1. Журавель В. А., Шавер Б. М. Про структуру приватної криміналістичної методики. *КиСЕ. Вип. 47. 1995. С. 62–67.*
2. Кібальник С. О. Кримінологічна характеристика та запобігання незаконному переправленню осіб через державний кордон України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Харків, 2020. 260 с.
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
4. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Орлеан А. М., Касько В. В., Пустова О. В., Ахтирська Н. М., Шаповалова О. А., Горбунова О. Г. та ін. Навчальний посібник для суддів з питань судового провадження у кримінальних справах щодо торгівлі людьми з метою експлуатації праці. *Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні*. Київ: Фенікс, 2014. 160 с.
7. Павленко С. О. Поняття та класифікація оперативних тактичних рішень у теорії оперативно-розшукової діяльності. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 150. С. 216–232. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.209794>.
8. Павленко С. О. Причини та умови службових злочинів у сфері охорони довкілля. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : тези доп. наук.-практ. конф. (Київ, 26 берез. 2015 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 235–238.
9. Павленко С. О., Гринчак В. М., Греченко С. Ю. Негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на пошук і фіксацію фактів одержання неправомірної вигоди службовими особами, які займають відповідальне становище. *Бюлетень МВС*. 2014. Вип. 200. С. 19–28.
10. Павленко С.О. Тактика протидії торгівлі людьми органами Національної поліції України: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2018. №5. С. 41–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjtu_2018_5_8.

11. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика : монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
12. Скулиш Є. Д. Негласні слідчі (розшукові) дії за кримінальним – процесуальним законодавством України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. К., 2012. № 2. С. 15–23.
13. Скулиш Є. Д. Система негласних слідчих (розшукових) дій за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці, 2012. № 618. С. 108–114.*
14. Черков В. О., Чистолінов О. М. До питання про співвідношення оперативно-розшукової діяльності й негласних слідчих (розшукових) дій за проектом нового КПК України. URL: <http://corp-lguvd.lg.ua/d120106.html>.
15. Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Коновалова В. О. та ін. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. С. 280–281.
16. Яцишин М. М. Поняття та складові елементи стратегії і тактики запобігання злочинам в установах виконання покарань України. *Юридична Україна*. 2009. № 3. С. 111–115.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.09.2025

Дата публікації: 25.09.2025